

Άγιος Γεώργιος, Τσίσκος Φρέ

Μικρός μονόχωρος καμαροσκεπής ναός με 1 ενισχυτικό τόξο (σφενδόνιο) και ένα ακόμα αρκετά μεταγενέστερο.

Σωζόμενο εικονογραφικό πρόγραμμα¹

Ιερό: Κόγχη: τεταρτοσφαίριο: **αρ.1:** Πλατυτέρα. Ελάχιστα ίχνη διακρίνονται. **Ημικόλινδρος:** Λειτουργικός κύκλος. Συλλειτουργούντες: **αρ.2:** Βασίλειος. Σε στάση $\frac{3}{4}$, στηθαίος. **Αρ.3:** Φθαρμένη μορφή, ίσως Άγ. Νικόλαος. Σε στάση $\frac{3}{4}$, στηθαίος. **Τόξο αψίδας:** Ζώνη 3 (νότιο ποδαρικό): **αρ.4:** Παναγία από Ευαγγελισμό (;). Διακρίνεται η Παναγία ολόσωμη. Με έντονη κίνηση στρέφεται προς βορά. **Βόρειος τοίχος:** **αρ.5:** ελάχιστα αδιάγνωστα ίχνη. **Νότιος τοίχος:** **αρ.6:** (Λειτουργικός κύκλος) Αδιάγνωστη μορφή ιεράρχη, ολόσωμη, μετωπική, κρατεί διάλιθο κλειστό Ευαγγέλιο. **Αρ.7:** (Λειτουργικός κύκλος) Αδιάγνωστη μορφή ιεράρχη, ολόσωμη, μετωπική, κρατεί διάλιθο κλειστό Ευαγγέλιο. **Καμάρα:** **αρ.8:** Μεταμόρφωση. Πολύ φθαρμένη. Ελάχιστα διακρίνονται. Στην κορυφή διακρίνεται ελάχιστα η δόξα με τον αναληφθέντα Χριστό.

Κυρίως ναός: **Βόρειος τοίχος:** **αρ.9:** ελάχιστα ίχνη κατεστραμμένης αδιάγνωστης απεικόνισης. **Αρ.10:** Άγιος Γεώργιος έφιππος. Σώζεται σε πολύ κακή κατάσταση. **Αρ.11:** Έφιππος στρατιωτικός άγιος αδιάγνωστος. Διακρίνεται σε πολύ κακή κατάσταση. **Αρ.12:** Έφιππος στρατιωτικός άγιος αδιάγνωστος. Διακρίνεται σε πολύ κακή κατάσταση.

Νότιος τοίχος: (τοιχογραφία ως προσκυνηματική εικόνα) **αρ.13:** Χριστός. Ίσως στον τύπο του Παντοκράτορα (;). **αρ.14:** (Χριστολογικός κύκλος) Κοίμηση Θεοτόκου. **Αρ.15:** Αδιάγνωστη μορφή, ολόσωμη, μετωπική, πολύ φθαρμένη. Δε διακρίνεται φωτοστέφανο. Ίσως να πρόκειται για αφιερωτή.

Νότια καμάρα: Ζώνη 1 (άνω): **αρ.16:** (αγιολογικός κύκλος) Άγιος Γεώργιος τυπτόμενος. **Αρ.17:** (Χριστολογικός κύκλος) Γέννηση. **Αρ.18:** (Χριστολογικός κύκλος) Βάπτισμα.

Βόρεια καμάρα: Ζώνη 1 (άνω): **αρ.19:** (Χριστολογικός κύκλος) Προδοσία. **Αρ.20:** (Χριστολογικός κύκλος) Ανάσταση – Εις Άδου Κάθοδος. **Αρ.21:** Κατεστραμμένη παράσταση.

Νότια καμάρα: Ζώνη 2 (κάτω): **αρ.22:** (αγιολογικός κύκλος) Σκηνή από το βίο του Αγίου. Ο Άγιος Γεώργιος Καιόμενος ή Εν καμίνω. **Αρ.23:** (Χριστολογικός κύκλος) Υπαπαντή. **Αρ.24:** (αγιολογικός κύκλος) Ο Άγ. Γεώργιος στον Τροχό.

¹ Λασιθιωτάκης, Κρ. Χρ. 22 (1970) σ.471 – 472

Βόρεια καμάρα: Ζώνη 2 (κάτω): αρ.25: (Χριστολογικός κύκλος) Σταύρωση. **Αρ.26:** (Χριστολογικός κύκλος) Λίθος. **Αρ.27:** Ελάχιστα αδιάγνωστα ίχνη.

Δυτικός τοίχος: Ζώνη 1 (άνω): νοτίως της θύρας εισόδου – εξόδου: αρ.28: (αγιολογικός κύκλος) Άγιοι Κωνσταντίνος και Ελένη στηθαίοι, μετωπικοί εκατέρωθεν διάλιθου πατριαρχικού σταυρού. *Βορείως της θύρας: αρ. 29:* (αγιολογικός κύκλος) Αγία Μαρίνα στηθαία μετωπική κρατεί σταυρό. **Αρ.30:** (αγιολογικός κύκλος) Αγία στηθαία μετωπική. Δε διασώζεται το όνομά της. Ίσως η Αγία Παρασκευή (;).

Ζώνη 2 (κάτω): νοτίως της θύρας: αρ.31: (αγιολογικός κύκλος) Αρχάγγελος Μιχαήλ, ολόσωμος μετωπικός, κρατεί ρομφαία και σφαίρα. *Βορείως της θύρας: αρ.32:* Παράσταση αφιερώτριας και μιας ακόμα μορφής, πιθανότατα αφιερωτή του οποίου η μορφή έχει καταστραφεί. Και οι δυο είναι ολόσωμοι μετωπικοί με τα χέρια σηκωμένα.

Δυτικό τύμπανο: αρ.33: (εσχατολογικός κύκλος) Παράσταση με σκηνές κολασμένων. Διακρίνονται 8 μορφές ανάμεσα σε φλόγες και ερπετά. Καλύτερα διακρίνεται η «ΑΠΙΟCTPEΦΟΥCA TA ΝΙΠΙΑ» με δυο όφεις να δαγκώνου τα στήθη της. Δίπλα της ο «ΚΑΤΑΛΛΑΩΝ» με έναν όφι να μπαίνει στο στόμα του.

Βόρειος τοίχος: πεσσός στήριξης σφενδονίου: Ν όψη: αρ.34: μορφή, πιθανώς αφιερωτή, σε στάση δέησης $\frac{3}{4}$. Διακρίνονται ίχνη επιγραφής «...Ε.../ΧΟ.../ζω...». *Ανατολική και δυτική όψη: αρ.35-36:* Διακοσμητικές ταινίες.

Νότιος τοίχος: πεσσός στήριξης σφενδονίου: Β όψη: αρ.37: Άγιος Μάμας. Ολόσωμος, μετωπικός, κρατεί μικρό ζώο. *Ανατολική και δυτική όψη: αρ.38-39:* Διακοσμητικές ταινίες, πολύ φθαρμένες.

Βόρεια καμάρα: Σφενδόνιο: Ζώνη 1: αρ.40: Μορφή ολόσωμη αδιάγνωστη πιθανώς προφήτης.

Νότια καμάρα: Σφενδόνιο: Ζώνη 1: αρ.41: Μορφή ολόσωμη αδιάγνωστη πιθανώς προφήτης.

Βόρεια καμάρα: Σφενδόνιο: Ζώνη 2: αρ.42: Μορφή στηθαία μετωπική αδιάγνωστη.

Νότια καμάρα: Σφενδόνιο: Ζώνη 2: αρ.43: Μορφή στηθαία μετωπική, αδιάγνωστη.

Χρονολόγηση

Κατά πάσα πιθανότητα ο ναός ανάγεται στα τέλη του 13^{ου} μέσα 14^{ου} αιώνα. Αν διαβάζονται σωστά τα ίχνη της επιγραφής στον βόρειο πεσσό στήριξης του σφενδονίου, τότε η χρονολογία 6800 περίπου, που αναγράφεται, κατατάσσει τον ναό σε αυτή την περίοδο.

Παρατηρήσεις

Εξωτερικά: Στην δυτική όψη διακρίνονται εντοιχισμένα 3 σκυφία πάνω από το οξυκόρυφο ανακουφιστικό τόξο που βρίσκεται πάνω από τη θύρα. Ο ναός είναι καλυμμένος με ασβεστοκονίαμα και ασβέστη οπότε δεν διακρίνεται η τοιχοδομία του.

Εσωτερικά: Το δάπεδο καλύπτεται από φθαρμένες λίθινες πλάκες.

Περιβάλλον χώρος: ίχνη παλαιού νεκροταφείου.

Επεμβάσεις

Η μόνη βέβαιη επέμβαση που μπορεί να καταγραφεί είναι η πρόσθεση ενός μεταγενέστερου ενισχυτικού τόξου στο ιερό, δίπλα στο τέμπλο. Μια ακόμα επέμβαση είναι το απλό μονόλοβο, πιθανώς τσιμεντένιο, κωδωνοστάσιο που προστέθηκε στη δυτική όψη πάνω από τη θύρα. Την ίδια περίοδο πιθανότατα, καλύφθηκε και η στέγη με στρώμα τσιμέντου.